

OBSAH

1	Úvod	13
2	Chemický průmysl (J. Neiser)	14
3	Chemický průmysl a ochrana životního prostředí (J. Neiser)	16
3.1	Složky životního prostředí a jejich znečišťování	17
3.2	Bezodpadové a máloodpadové technologie	18
4	Obecné principy chemické technologie (J. Neiser)	19
4.1	Princip optimálního využití surovin	19
4.2	Princip optimálního využití energie	22
4.3	Princip optimálního využití zařízení	24
4.4	Princip technologického optima	24
5	Základní operace chemické technologie (J. Neiser)	25
5.1	Mechanické operace	25
5.2	Hydrodynamické operace	26
5.2.1	Látková bilance toku	27
5.2.2	Základní rovnice hydrodynamiky	28
5.2.3	Zařízení pro dopravu tekutin	29
5.2.4	Zařízení pro dopravu plynů	30
5.2.5	Sedimentace a filtrace	30
5.2.5.1	Filtrace kapalin	31
5.2.5.2	Čištění plynů	33
5.2.6	Fluidní technika	33
5.3	Sdílení tepla	34
5.3.1	Souproudé a protiproudé sdílení tepla	35
5.3.2	Teplonosné látky	35
5.3.3	Zahřívání	36
5.3.4	Chlazení a kondenzace	38
5.4	Vypařování a odparky	40
5.5	Difúzní operace	41
5.5.1	Destilace	42
5.5.1.1	Rovnováha mezi kapalnou a plynnou fází	42
5.5.1.2	Princip frakční destilace a rektifikace	42
5.5.1.3	Dělicí účinek rektifikačních kolon	45
5.5.1.4	Technologické varianty průmyslové destilace a rektifikace	45
5.5.2	Absorpce, adsorpce a desorpce	47
5.5.2.1	Teorie absorpce a desorpce	47
5.5.2.2	Průmyslová zařízení	48
5.5.3	Extrakce	49
5.5.3.1	Statika a kinetika extrakce	49

5.5.3.2	Průmyslové extrakty	50
5.5.4	Krystalizace a sušení	51
5.5.4.1	Krystalizace	51
5.5.4.2	Sušení	52
6	Měření, regulace a automatizace v chemické technologii (J. Neiser)	54
7	Suroviny chemického průmyslu (J. Neiser)	57
7.1	Vlastnosti a úprava nerostných surovin	57
7.2	Účelové normy pro posuzování nerostných surovin	58
7.3	Československá surovinová základna	59
7.3.1	Suroviny silikátového průmyslu	59
7.3.2	Suroviny anorganických výrob a metalurgie	60
7.3.3	Paliva	62
7.3.4	Druhotné suroviny	62
7.3.4.1	Druhy kovového odpadu	63
7.3.4.2	Druhotné suroviny pro výrobu neželezných kovů	64
8	Průmysl anorganických výrob a metalurgie (J. Neiser, J. Nassler, M. Kraitr) 65	
8.1	Technologie vody (J. Neiser)	65
8.1.1	Voda pitná	66
8.1.2	Voda užitková	67
8.1.3	Voda napájecí	67
8.1.4	Úprava vody	68
8.1.4.1	Sedimentace a filtrace vody	68
8.1.4.2	Číření vody	69
8.1.4.3	Odželezování a odmanganování vody	70
8.1.4.4	Změkčování vody	71
8.1.4.5	Dezinfekce vody	73
8.1.5	Odpadní vody a jejich čištění	74
8.1.5.1	Chemické čištění odpadních vod	74
8.1.5.2	Biologické čištění odpadních vod	76
8.2	Technické plyny (J. Nassler)	77
8.2.1	Výroba vodíku	77
8.2.1.1	Chemické postupy	78
8.2.1.2	Elektrochemické postupy	80
8.2.2	Výroba kyslíku	81
8.2.3	Výroba dusíku	83
8.2.4	Výroba vzácných plynů	83
8.2.5	Výroba oxidu uhličitého	84
8.3	Technologie silikátového průmyslu (J. Nassler)	85
8.3.1	Rozdělení technologie silikátového průmyslu	85

8.3.2	Přehled základních surovin silikátového průmyslu	85
8.3.3	Stavební pojiva	86
8.3.4	Keramika	90
8.3.5	Žárovzdorné materiály	91
8.3.6	Sklo	92
8.3.7	Smalty	93
8.4	Průmysl zpracování chloridu sodného (<i>J. Nessler</i>)	94
8.4.1	Přímé použití chloridu sodného	94
8.4.2	Výroba uhličitanu sodného	94
8.4.3	Chemický průmysl elektrolyzy chloridu sodného	97
8.4.3.1	Výroba chloru a hydroxidu sodného	97
8.4.3.2	Výroba chlorovodíku a kyseliny chlorovodíkové	99
8.5	Elektrotermické výroby (<i>J. Nessler</i>)	99
8.5.1	Elektrické pece a pomocné materiály	99
8.5.2	Výroba karbidu vápnicku	100
8.5.3	Výroba kyanamidu vápenatého	101
8.5.4	Výroba karbidu křemíku	101
8.5.5	Výroba sulfidu uhličitého (sirouhlíku)	102
8.5.6	Výroba elementárního fosforu	103
8.5.7	Výroba umělého grafitu	103
8.5.8	Výroba umělých (syntetických) diamantů	104
8.5.9	Výroba elektrokorundu	104
8.6	Průmysl síry (<i>M. Kraitr</i>)	105
8.6.1	Výroba síry	105
8.6.2	Výroba kyseliny sírové	106
8.6.2.1	Výroba oxidu siřičitého	106
8.6.2.2	Oxidace SO_2 na SO_3 a absorpce SO_3	107
8.7	Průmysl dusíku (<i>M. Kraitr</i>)	110
8.7.1	Výroba amoniaku	110
8.7.1.1	Podmínky syntézy amoniaku	110
8.7.1.2	Výroba a čištění syntézního plynu	111
8.7.1.3	Výrobní postupy a zařízení	112
8.7.2	Výroba kyseliny dusičné	113
8.7.2.1	Podmínky výroby kyseliny dusičné z amoniaku	113
8.7.2.2	Výrobní postupy a zařízení	115
8.7.3	Výroba močoviny	116
8.7.4	Výroba kyanovodíku	118
8.8	Průmyslová hnojiva (<i>M. Kraitr</i>)	118
8.8.1	Dusíkatá hnojiva	121
8.8.2	Fosforečná hnojiva	122
8.8.3	Draselná hnojiva	124
8.8.4	Zdroje vápnicku, hořčíku a stopových prvků	124

8.8.5	Vicesložková hnojiva	125
8.9	Anorganické pigmenty (<i>J. Nassler</i>)	125
8.9.1	Hlavní druhy pigmentů	126
8.9.2	Principy výroby pigmentů	126
8.9.3	Výroba litoponu	127
8.9.4	Výroba titanové běloby	127
8.9.5	Výroba blanc fixe	128
8.9.6	Výroba železitých pigmentů	128
8.9.7	Výroba klejtu a minia	129
8.10	Metalurgie (<i>J. Neiser</i>)	129
8.10.1	Výroba surového železa a oceli	129
8.10.1.1	Suroviny pro vysoké pece	130
8.10.1.2	Příprava vysokopecních surovin	131
8.10.1.3	Vlastní vysokopecní výroba	131
8.10.1.4	Výrobky vysoké pece	134
8.10.2	Čisté železo a technické železo	135
8.10.2.1	Železo a uhlík	136
8.10.2.2	Rozdělení technického železa	136
8.10.3	Výroba oceli	137
8.10.3.1	Výroba oceli v nístějových pecích	138
8.10.3.2	Výroba oceli v elektrických pecích	139
8.10.3.3	Výroba oceli v konvertorech	140
8.10.3.4	Zpracování oceli	140
8.10.4	Výroba neželezných kovů	141
8.10.4.1	Výroba mědi	142
8.10.4.2	Výroba hliníku	144
8.10.4.3	Výroba zinku	146
8.10.4.4	Výroba olova	147
8.10.4.5	Výroba niklu	148
8.10.4.6	Výroba titanu	148
8.10.4.7	Výroba uranu a jaderného paliva	150
8.10.4.8	Výroba wolframu z průmyslových odpadů	150
8.11	Koroze a ochrana kovů proti korozi (<i>J. Nassler</i>)	151
8.11.1	Typy koroze	152
8.11.2	Průběh koroze	153
8.11.3	Ochrana proti korozi	154
9	Průmysl organických výrob (<i>J. Neiser, M. Krátr, I. Hauzar</i>)	156
9.1	Technologie paliv (<i>J. Neiser</i>)	156
9.1.1	Obecná charakteristika pevných paliv a klasifikace uhlí	156
9.1.2	Karbonizace pevných paliv	158
9.1.2.1	Koksárenství	159

9.1.2.2	Technologie výroby koksu	159
9.1.2.3	Chemická část koksovny	161
9.1.3	Zpracování černouhelného dehtu a surového koksárenského benzenu	162
9.1.3.1	Zpracování černouhelného dehtu	163
9.1.3.2	Zpracování surového koksárenského benzenu	164
9.1.4	Plynárenství	166
9.1.5	Syntetická paliva	170
9.1.6	Zpracování ropy a zemního plynu	170
9.1.6.1	Technologické postupy při zpracování ropy	171
9.1.6.2	Produkty zpracování ropy a jejich hodnocení	173
9.1.6.3	Zemní plyn	175
9.2	Petrochemický průmysl (<i>J. Neiser</i>)	176
9.2.1	Výroba alkenů	178
9.2.2	Výroba dienů	180
9.2.3	Výroba acetylenu	181
9.2.4	Výroba aromatických uhlovodíků	181
9.2.5	Výroba syntézních plynů, vodíku, methanolu a oxosyntéza	182
9.3	Výroba základních organických sloučenin (<i>I. Hauzar</i>)	183
9.3.1	Výroba formaldehydu a acetaldehydu	183
9.3.2	Výroba kyseliny octové a acetanhydridu	185
9.3.3	Výroba ethanolu	185
9.3.4	Výroba vinylchloridu	186
9.3.5	Výroba fenolu a acetonu	186
9.3.6	Výroba ftalanhydridu	187
9.3.7	Výroba anilinu	188
9.4	Chemické zpracování dřeva (<i>M. Kraitr</i>)	188
9.4.1	Složení dřeva a chemické vlastnosti jeho složek	189
9.4.2	Výroba vláknin	190
9.4.2.1	Přehled vláknin	190
9.4.2.2	Způsoby delignifikace	190
9.4.2.3	Technologie výroby buničín	192
9.4.3	Výroba papíru	194
9.4.4	Celulosaová chemická vlákna a deriváty celulosy	195
9.4.4.1	Viskózoová vlákna	195
9.4.4.2	Deriváty celulosy	196
9.4.5	Ostatní způsoby chemického využití dřeva	197
9.5	Výroba syntetických makromolekulárních látek (<i>J. Neiser</i>)	197
9.5.1	Struktura a vlastnosti makromolekulárních látek	197
9.5.2	Metody přípravy plastů	198
9.5.2.1	Polymerace	198
9.5.2.2	Polykondenzace	199
9.5.3	Základní typy plastů vzniklých polymerací	199

9.5.3.1	Polyolefiny	199
9.5.3.2	Polydieny	203
9.5.3.3	Vinylové polymery	205
9.5.4	Základní typy plastů vzniklých polykondenzací a polyadici	207
9.5.4.1	Fenoplasty	207
9.5.4.2	Aminoplasty	207
9.5.4.3	Polyamidy	208
9.5.4.4	Polyestery	209
9.5.4.5	Epoxidy	209
9.6	Pesticidy (<i>M. Krátr</i>)	210
9.6.1	Způsob použití a požadavky na vlastnosti pesticidů	211
9.6.2	Herbicidy	211
9.6.3	Fungicidy	212
9.6.4	Zoocidy	213
9.7	Tenzidy (<i>I. Hauzar</i>)	214
9.7.1	Anionaktivní tenzidy	215
9.7.2	Kationaktivní tenzidy	217
9.7.3	Neionogenní tenzidy	217
9.8	Výbušiny (<i>M. Krátr</i>)	218
9.8.1	Trhaviny	220
9.8.2	Střeliviny	221
9.8.3	Třaskaviny	221
10	Zpracovatelské technologie potravinářského průmyslu a biotechnologie	
	(<i>I. Hauzar, P. Smolek</i>)	222
10.1	Výroba cukru	222
10.2	Výroba bramborového škrobu	224
10.3	Konzervárenství	224
10.4	Výroba sladu a piva	225
10.4.1	Biochemický princip výroby	225
10.4.2	Výroba sladu	226
10.4.3	Výroba piva	226
10.5	Výroba ethanolu	228
10.6	Výroba pekařského droždí	230
10.7	Výroba mikrobiálních bílkovin	231
10.8	Výroba kyseliny octové	233
10.9	Výroba kyseliny mléčné	233
10.10	Výroba kyseliny citronové	234
10.11	Výroba antibiotik	235
10.12	Výroba a použití enzymů	236
10.13	Výroba námelových alkaloidů	238
10.14	Biokonverze	239

10.14.	Mikrobiální konverze	239
10.14.2	Imobilizované buňky	241
10.14.3	Enzymové konverze	241
10.15	Výroba vakcín a antitoxinů	243
10.16	Perspektivy biotechnologií	243
	Literatura	245
	Rejstřík	249